

عنوان مقاله:

بررسی خطوط و تزیینات کتیبه های کوفی و ثلث بر ظروف فلزی ایران در قلمرو سلجوقی

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 7، شماره 25 (سال: 1395)

تعداد صفحات اصل مقاله: 22

نویسندگان:

محمد محسن خضری - عضو هیات علمی دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران

عبدالرضا چارئی

خلاصه مقاله:

ظروف فلزی سلجوقی نماینده ی یکی از منحصر به فردترین تحولات کتیبه نگاری در آثار هنر ایران است. در این پژوهش، ظروف فلزی کتیبه دار ایران از اوایل قرن چهارم تا اوایل هفتم هجری / دهم تا سیزدهم میلادی که محقق توانسته به تصاویر آن ها دسترسی پیدا کند، مورد بررسی قرار گرفته است. تمام کتیبه های این ظروف با خطوط کوفی و ثلث و با انواع تزیینی مختلف ترسیم شده اند. این مقاله به شیوه ی توصیفی - تحلیلی انجام شده و هدف آن شناسایی انواع کتیبه های کوفی و ثلث بر ظروف فلزی این دوران است. در این پژوهش مبنای دسته بندی کتیبه ها، نوع خط، ساختار طراحی حروف و شیوه های تزیینی به کاررفته در آن ها بوده است. در کتیبه های کوفی دو شیوه متفاوت از هم دیده می شود که دارای گونه های تزیینی فرعی تری هستند. شیوه اول، خطوطی هستند که تغییرات ضخامت خط در آن ها دیده نمی شود و بیشتر با فن مرصع کاری بر ظروف فلزی این دوران نگاشته شده اند. این شیوه از خطوط کوفی دارای سه نوع تزیینی، برگدار، گره دار برگدار و گره دار انسان نما هستند. شیوه دوم، خطوطی است که در آن ها طراحی هر حروف با توجه به موقعیتش در بین حروف دیگر شکل های متنوع تری دارد؛ در این شیوه، برخی از حروف با ساختار هندسی متفاوتی طراحی شده اند و دواپر در آن ها بیشتر دیده می شود. این کتیبه ها از نظر تزیینی به سه حالت دایره وار (ساده)، برگدار و گره دار قابل دسته بندی هستند. خطوطی که در این پژوهش با نام ثلث از آن ها یاد شده است، حاصل تاثیرات نسخ و کوفی هستند و در دوره ی گذار به خط «ثلث تکامل یافته» طراحی شده اند. در این کتیبه ها ترکیب خط و تصویر از شیوه های ساده و بدون تزیینات تا شیوه هایی که تسلط کامل تصویرگری این دوران را نشان می دهد در نوسان بوده است. در نمونه های ساده تر، تنها صورت های «انسان نما- جانورسان» به انتهای حروف عمودی شکل افزوده شدند، اما در نمونه های پیچیده تر به تدریج، شدت هم آمیزی خط و صور انسانی و جانوری تا مرزهای تصویرگری پیش رفته است و در حقیقت تلاقی ادبیات، تصویرگری و اندیشه های عرفانی حاکم بر جامعه با کتیبه نگاری بر اشیاء فلزی را آشکار می سازد.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030347>

